

Modern Greek A: language and literature – Standard level – Paper 1
Grec Moderne A : langue et littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Griego Moderno A: lengua y literatura – Nivel medio – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write an analysis on one text only.
- It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse d'un seul texte.
- Vous n'êtes pas obligé(e) de répondre directement aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le souhaitez.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis de un solo texto.
- No es obligatorio responder directamente a las preguntas de orientación que se incluyen, pero puede utilizarlas si lo desea.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Να αναλύσετε ένα από τα παρακάτω κείμενα. Στην ανάλυσή σας πρέπει να συμπεριλάβετε σχόλια για το γενικό πλαίσιο, τους πιθανούς αναγνώστες, τον σκοπό, τη μορφή και τα εκφραστικά μέσα.

1° Κείμενο

Κριτική ταινίας: «Μικρά Αγγλία»

Το βραβευμένο μυθιστόρημα της Ιωάννας Καρυστιάνη «Μικρά Αγγλία» μετουσιώνεται σε εικόνες κάτω από τις σκηνοθετικές οδηγίες του Παντελή Βούλγαρη. Τα ανθρώπινα πάθη, ο γυναικείος ψυχισμός, οι μικροαστικές αντιλήψεις μιας πολύ κλειστής κοινωνίας, η θάλασσα και οι ναυτικοί που σαν τα κύματα «πάνε και έρχονται», η μοναξιά και τα συναισθήματα με κυρίαρχη την αγάπη παρελαύνουν εμπρός στα μάτια του θεατή, με μια αμεσότητα και ένα ρεαλισμό που συναρπάζει.

Η κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της Ελλάδας, τα ήθη, οι νοοτροπίες και οι παγιωμένες αντιλήψεις της μικροαστικής κοινωνίας ενός λαού που παραπαίει μεταξύ Ανατολής και Δύσης, αποτελούν στοιχεία που πάντα έθελγαν την προσοχή του Παντελή Βούλγαρη. Βασικός εκπρόσωπος του ρεύματος «Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος» (1970–1980), ο σκηνοθέτης με όργανο την κάμερα καταγράφει κάθε φορά διάφορες όψεις της ελληνικής κοινωνίας ανοίγοντας μια προβληματική πάνω στις κοινωνικές δομές και τους θεσμούς.

Στο βιβλίο «Μικρά Αγγλία» και το σενάριο της Καρυστιάνη, ο σκηνοθέτης βρήκε ένα πλούσιο υλικό σκιαγράφησης του πορτραίτου μιας απομονωμένης νησιωτικής ελληνικής κοινωνίας. Η δράση τοποθετείται τη δεκαετία του '30, στο όμορφο νησί της Άνδρου και περιστρέφεται γύρω από έναν μεγάλο έρωτα και ένα καταβροχθιστικό πάθος. Ο έρωτας της νεαρής Όρσας (Πηνελόπη Τσιλίκα) και του Σπύρου (Ανδρέας Κωνσταντίνου) έμεινε ανεκπλήρωτος εξαιτίας κάποιων πεπαλαιωμένων πεποιθήσεων μιας νοοτροπίας που άκριτα και σκληρά μια κυριαρχική μάνα (Αννέζα Παπαδοπούλου) είχε δεχτεί και τις εφάρμοζε αδίστακτα «κανονίζοντας» τη ζωή των παιδιών της.

Η καταστροφή μιας τέτοιας «συνταγής» δεν άργησε να φανεί και να εξαπλωθεί μολυσματικά και στις δύο κόρες της καθορίζοντας αμετάκλητα τη μοίρα τους. Το όνομα «Μικρά Αγγλία» αναφέρεται είτε στην Άνδρο, όνομα που της έδωσαν οι ναυτικοί για την ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας της, είτε στο πλοίο του Σπύρου Μαλαταμπέ που είχε απρόσμενη κατάληξη στα μέσα του '40.

Μέσα από την ιστορία της «Μικράς Αγγλίας» αντανακλώνονται πάμπολλες περιπτώσεις συνοικεισίων και γάμων που η ελληνική οικογένεια επέβαλε όχι μόνο στα κορίτσια αλλά και στα αγόρια, κάποιες φορές, επειδή βρισκόνταν σε συνάρτηση με τις κοινωνικές συμβάσεις και εξυπηρετούσαν συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα. Τα συναισθήματα θυσιάζονται στο βωμό του χρήματος με έναν τρόπο φασιστικό και απάνθρωπο ματαιώνοντας κάθε πιθανότητα ευτυχίας. [...]

Οι εξωτερικοί και εσωτερικοί χώροι εικονοποιούν το αλλοτινό και τωρινό «πρόσωπο» της Άνδρου φέρνοντας στην επιφάνεια μια «ελληνικότητα» που διατρέχει το χρόνο. Πίσω από τα αυστηρά συντεταγμένα κοφτά¹, τα κεντήματα, τα πολύτιμα φλιτζάνια και τους κουραμπιέδες αναδύεται ένα άρωμα συντηρητισμού, απομόνωσης και στέρησης. Οι χαρακτήρες βυθίζονται σε αυτήν την ατμόσφαιρα και περιπλανώνται ως έρμια μιας δράσης που τους ξεπερνά, ανήμποροι να ελέγξουν το πεπρωμένο τους, όπως στην αρχαία τραγωδία.

Το ντεκόρ συμβάλλει αποφασιστικά στην αναπαράσταση των διαδραματιζομένων. Έτσι, η Όρσα μέσα σε ένα όμορφο κτήμα με λεμονιές θα αντιδράσει στην απόφαση της μάνας της λέγοντάς της ότι «δεν είναι χωράφι για να την ξεπουλήσει». Από την άλλη, η θάλασσα με τα κύματά της εκφράζει εύγλωττα τη φυγή του Σπύρου από τη ζωή της Όρσας ή και τη συνεχή φυγή πολλών ανδρών των οικογενειών του νησιού, καθότι αυτοί ήταν ναυτικοί. Μια συνεχής ροή, μια ρευστότητα και αστάθεια διατρέχει τη διήγηση και το δράμα των ηρώων παραπέμποντας στην αντίστοιχη ρευστότητα και αστάθεια που χαρακτηρίζει την ελληνική πραγματικότητα (και ταυτότητα;) από αρχαιολογικών χρόνων.

Το μοντάζ της ταινίας είναι αυτό που καθορίζει τη δραματοποίηση των καταστάσεων εκφράζοντας εύγλωττα τις συγκινήσεις. Χαρακτηριστική είναι η σκηνή της σύγκρουσης μεταξύ των δύο αδελφών: τα ηχητικά ρακόρ² φουρτουνιασμένης θάλασσας σε συνδυασμό με τη χρήση έντονα κινούμενης κάμερας, που μιμείται το ρυθμό της κίνησης κυμάτων που ξεσπούν, δίνουν ένα εξαιρετικό οπτικό σύνολο, με τις εικόνες να μπαίνουν στη θέση των λέξεων, (κατα)δηλώνοντας την οργή των ηρώων. Η χρήση της voice over³ και του hors-champ⁴, επίσης, λειτουργεί ως καθοριστικός παράγοντας αύξησης της τραγικότητας. Επιπλέον, η αντίθεση αποτελεί μια ακόμη άσκηση ύφους, καθώς η στατικότητα, η αναμονή και η ήρεμη ζωή του σπιτιού αντιπαρατάσσεται δίπλα στην άστατη και φουρτουνιασμένη ζωή των ναυτικών.

Δήμητρα Γιαννακού, www.clickatlife.gr (Δεκέμβριος 2013)

¹ κοφτό: είδος ασπροκεντήματος

² ρακόρ: το ομαλό πέρασμα από ένα κινηματογραφικό πλάνο σε άλλο

³ voice over: ταυτόχρονη αφήγηση

⁴ hors-champ: εκτός πλάνου

- Ποια υφολογικά στοιχεία χρησιμοποιεί η κριτικός για να πείσει τους αναγνώστες να δούνε την ταινία;
- Να σχολιάσετε τη σημασία των αναφορών στην Ελλάδα και την ελληνική κουλτούρα.

2° Κείμενο

Μετρό με μέτρο

ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΤΡΟ ΠΟΥ ΕΧΩ ΓΝΩΡΙΣΕΙ ΕΔΩ ΚΙ ΕΚΕΙ μοιάζουν με μεταλλικά φέρετρα. Διασχίζουν τα σπλάχνα της γης γρήγορα, ύπουλα και αθόρυβα, λες και μεταφέρουν σκλάβους, που κανείς δεν πρέπει να μάθει γι' αυτούς, ή εξωγήινους, που κανείς δεν πρέπει να τους δει. Κάνουν τα μακροβούτια τους από τη μια ως την άλλη άκρη της πόλης, βγαίνοντας στην επιφάνεια μόνο πού και πού, ώστε να βεβαιωθείς ότι εξακολουθείς να είσαι κάτοικος αυτού του πλανήτη και ότι μεταφέρεσαι στον τελικό σου προορισμό. Ενώ αυτό της Αθήνας είναι σαν να κολυμπάει με στυλ πεταλούδα. Οι άμετροι¹ Έλληνες είναι οι μόνοι που διαθέτουν ένα μετρό με μέτρο. Σχεδόν παϊτόνι² σε σχέση μ' αυτά που τρέχουν στην κοιλιά της Κεντρικής Ευρώπης. Πολλές φορές έχω την εντύπωση ότι βρίσκομαι σε βαγόνι του λούνα παρκ. Όμως σ' ένα λούνα παρκ του Κάτω Κόσμου γεμάτο νεκρούς. Γιατί μπορεί το δικό μας μετρό να διαφέρει από τα άλλα, όμως η έκφραση των επιβατών είναι η ίδια. Παντού είναι η ίδια, όποια γλώσσα και να μιλάνε, κι όπου κι αν ζούνε. Θα 'λεγε κανείς πως αγοράζουμε αυτή την έκφραση μαζί με το εισιτήριο. Ακόμα και οι κολλητηριτζήδες³ φορούν αυτή την έκφραση για να μην αποτελούν εξαίρεση, αν και είναι οι μόνοι που απολαμβάνουν τη διαδρομή. Κι όμως το μετρό της Αθήνας είναι φτιαγμένο για να σου δίνει και χαρά. Πιο πολύ ταξιδεύει κάτω από τον ουρανό παρά κάτω από τη γη σαν τον τυφλοπόντικα. Σέρνεται, σφυρίζει και αγιομαχά και παίζει σαν το δελφίνι. Σε παραχώνει ελάχιστα, ίσα ίσα να μην ξεχνάς πως δεν είσαι αιώνιος, και σε επαναφέρει γρήγορα πάλι στην επιφάνεια, για να σου θυμίσει πως είσαι ζωντανός. Παρ' όλ' αυτά, εμείς συνεχίζουμε να παραμένουμε αδιάφοροι και να κρατάμε την πεθαμένη μας έκφραση. Το ταρακούνημα και ο δαιμονισμένος θόρυβος που κάνει ταξιδεύοντας, σταματώντας και ξεκινώντας θυμίζει σκύλο που γαβγίζει χωρίς να δαγκώνει. Βασικά πρόκειται για ένα ακίνδυνο μετρό, που οι επιβάτες του έχουν φτάσει μάλλον όλοι στον προορισμό τους. Και μάλλον όπως ξεκίνησαν. Δεν είναι όπως αλλού, που μπαίνεις έτσι και βγαίνεις αλλιώς. Σε άλλα μέρη έχω δει επιβάτες να μπαίνουν όρθιοι και να βγαίνουν ξαπλωτοί. Μαχαιρωμένοι, πυροβολημένοι και οι πιο τυχεροί απλώς ξυλοδαρμένοι. Συνήθως είναι αυτοί που δεν έχουν τη νεκρική έκφραση, και κάποιοι που σκανδαλίζονται από την τόση αλαζονεία επιχειρούν να τους τη δώσουν. Δε χωράει ζωντανός μέσα σε νεκρούς. Γι' αυτό και οι προνοητικοί επιβάτες, μπαίνοντας στο βαγόνι, φοράνε τη νεκρική τους μάσκα και κάνουν τους πεθαμένους. Για ποιο λόγο να σιοτώσουν κάποιοι έναν ήδη νεκρό; [...]

- Σε άλλα μέρη οι ειδικοί συμβουλεύουν τους επιβάτες του μετρό να κρατούν στα πόδια τους ένα ανοιχτό βιβλίο. Ακόμα κι αν δε διαβάζουν, μόνο να το κοιτούν. Ίσως αυτός είναι ο λόγος που στις βόρειες χώρες της Ευρώπης οι άνθρωποι διαβάζουν τόσο πολύ. Από φόβο μήπως σηκώσουν τα μάτια τους κι αντικρίσουν τη βία, μπορεί και το θάνατο. Έτσι όμως χάνουν τη ζωή. Γιατί η ζωή είναι εκεί, φτάνει να σηκώσεις τα μάτια σου και να τη δεις. Το μετρό της Αθήνας, καλόβολο, σε βγάζει κάθε τόσο από το μαύρο τούνελ, για να ξαναδεις τους άλλους, που συνεχίζουν να πατούν πάνω στη γη, να προσπαθούν να παρκάρουν τ' αυτοκίνητά τους, να βγαίνουν από τα μπαζάλια και να περπατούν αγκαλιασμένοι. Και να σου θυμίζει ότι δεν είσαι πεθαμένος στο φέρετρό σου αλλά ζωντανός, όπως αυτοί εκεί έξω. Η ζωή είναι ακόμα κι εδώ μέσα, στο βαγόνι. Όχι μόνο για τους κολλητηριτζήδες αλλά και για σένα. Υπάρχουν και εφαψίες⁴ ψυχής. Και βλεμμάτων. Και ακοής. Ο ακορντεονίστας γι' αυτό μπαίνει να παίζει.
- Τα δυο κορίτσια που πάνε στη δουλειά τους και ψιθυρίζουν όρθια, ακουμπισμένα στην πόρτα, σιγογελώντας, γι' αυτή τη ζωή μιλάνε. Και η γυναίκα που θα σε κοιτάξει από το αντικρινό κάθισμα, και ποτέ δε θα τη δεις, μπορεί να 'ναι αυτή που ψάχνεις εκεί έξω και που πάλι την έχασες, επειδή κατέβηκε πριν από σένα. Μαζί με το βλέμμα της, που τώρα πια θα το δει κάποιος άλλος.

Αντώνης Σουρούνης, *Μισόν αιώνα άνθρωπος* (1996)

¹ άμετροι: χωρίς μέτρο, πληθωρικοί

² παϊτόνι: είδος επιβατικής άμαξας (παλαιότερης εποχής) με τέσσερις τροχούς και ένα άλογο

³ κολλητηριτζήδες: εφαψίες

⁴ εφαψίες: άτομα που διεγείρονται σεξουαλικά όταν έρχονται σε επαφή (όχι σεξουαλική) με κάποιον, όπως για παράδειγμα όταν βρίσκονται μέσα σε πλήθος ανθρώπων.

- Ποια είναι η στάση του συγγραφέα για το μετρό της Αθήνας;
- Να σχολιάσετε τις μεταφορές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να αποδώσει την ατμόσφαιρα του μετρό της Αθήνας.